Lainsäädäntöneuvos Timo Annala

23.4.2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Verojaosto

Lausunto koskien verojaostolle hallituksen esitykseen HE 183/2025 vp annettuja lausuntoja

Valtiovarainvaliokunnan verojaosto on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa verojaostoon saapuneiden lausuntojen johdosta. Tähän perustuen lausumme seuraavaa.

Yleisesti ottaen annetuissa lausunnoissa suhtauduttiin ehdotettuihin muutoksiin positiivisesti ja niitä pidettiin perusteltuina. Myös hallituksen esitykseen lausuntokierroksen jälkeen tehtyihin muutoksiin suhtauduttiin pääasiassa positiivisesti.

Oikeusministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota velvoitteidenhoitoselvitystä koskevaan sääntelyyn ja erityisesti välttämättömyyden arviointia sekä tietopalvelukuvauksen laatimista koskevaan sääntelyyn. Myös Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnitti huomiota tietopalvelukuvauksen sisältöön.

Tältä osin toteamme, että hallituksen esitykseen lisättiin lausuntokierroksen jälkeen säännös, jonka mukaan velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia vain silloin, kuin se on välttämätöntä 6 §:ssä säädettyä käyttötarkoitusta varten. Lisäksi laissa säädettäisiin, että velvoitteidenhoitoselvitystä koskevassa pyynnössä olisi esitettävä vahvistus siitä, että pyynnön välttämättömyys on arvioitu. Hallituksen esitykseen lisättiin myös säännös siitä, että Harmaan talouden selvitysyksikkö tekee tietoja pyytävän tahon kanssa tietopalvelukuvauksen ennen kuin velvoitteidenhoitoselvitysten luovuttaminen aloitetaan kyseiseen käyttötarkoitukseen.

Lisäyksissä on kyse velvoitteidenhoitoselvityksiin liittyvän ennakkokontrollin sekä dokumentointivelvollisuuden lisäämisestä, kun organisaatiohenkilöä koskevasta edellytyksestä ehdotetaan luovuttavan.

Tietopalvelukuvauksessa on kyse ennen palvelun käyttöönottoa laadittavasta organisaatiotasoisesta kuvauksesta, jossa määritellään:

- mihin käyttötarkoitukseen velvoitteidenhoitoselvitys luovutetaan
- mitkä tiedot sisällytetään kuhunkin velvoitteidenhoitoselvitykseen

- millä oikeusperusteilla ja tiedonsaantioikeuksilla tiedot luovutetaan
- miten välttämättömyys- ja tietosuojavaatimukset täytetään

Tietopalvelukuvauksen laadinnan yhteydessä myös kaikki tietoja velvoitteidenhoitoselvitykselle luovuttavat viranomaiset hyväksyvät osaltaan velvoitteidenhoitoselvityksen avulla tapahtuvan tietojen luovutuksen. Samalla tietojen luovuttajat arvioivat tietojen välttämättömyyden kyseiseen käyttötarkoitukseen.

Harmaan talouden selvitysyksikkö on Verohallinnon yksikkö, jonka toiminnasta säädetään vuoden 2011 alusta voimaan tulleessa Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010). Selvitysyksikkö on toiminut runsaan 15 vuoden ajan ja esimerkiksi velvoitteidenhoitoselvityksiä tehdään nykyisin noin 800 000 kappaletta vuodessa. Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 38/2010 vp). Nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2026 vp) perustuslakivaliokunta arvioi myös nimenomaisesti velvoitteidenhoitoselvitystä koskevaa sääntelyä.

Lausunnossaan (PeVL 25/2026 vp) perustuslakivaliokunta katsoi, että sääntelyn arvioinnin kannalta olennaista on, että ehdotettu muutos ei laajenna selvitystä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan Harmaan talouden selvitysyksikön laatima velvoitteidenhoitoselvitys voi sisältää aina vain sellaisia tietoja, jotka selvitystä pyytävällä viranomaisella on oikeus saada omien tiedonsaantioikeuksiensa puitteissa kyseistä käyttötarkoitusta varten. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksen on selvitysyksiköstä annetun lain muutettavaksi ehdotettavan 5 §:n mukaisesti oltava välttämätön 6 §:ssä säädetyn käyttötarkoituksen kannalta ja pyytävän viranomaisen on esitettävä vahvistus siitä, että välttämättömyys on arvioitu. Ehdotettu sääntely, jossa on kyse ensisijaisesti viranomaisen erikseen säädetyn tiedonsaantioikeuden teknisestä toteuttamistavasta, ei perustuslakivaliokunnan mielestä muodostu valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi.

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainministeriö katsoo, että annetut lausunnot eivät anna aihetta muuttaa hallituksen esitystä.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 2 momentin 2. virkkeen täsmentäminen

Oikeusministeriö on lausunnossaan katsonut, että ehdotetun Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 2 momentin 2. virkettä olisi täsmennettävä, koska ehdotetussa säännöksessä käytettyä sanamuotoa *ennen --- luovuttamista* on mahdollista tulkita siten, että tietopalvelukuvaus olisi laadittava aina ennen yksittäisenkin velvoitteidenhoitoselvityksen luovuttamista, eikä kysymys olisi dokumentista, joka on tehtävä ennen rajapinnan avaamista.

Tämän osalta valtiovarainministeriö toteaa, että tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi virkkeen voisi korjata muotoon *”Harmaan talouden selvitysyksikkö tekee tietoja pyytävän tahon kanssa tietopalvelukuvauksen ennen kuin velvoitteidenhoitoselvitysten luovuttaminen kyseiseen käyttötarkoitukseen aloitetaan.”*

Voimaantulo

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan 1.6.2026. Muutosten hallitun toimeenpanon näkökulmasta olisi kuitenkin perusteltua, että lakien hyväksymisen ja voimaantulon välillä olisi riittävä siirtymäaika. Tähän perustuen valtiovarainministeriö katsoo tarkoituksenmukaiseksi, että lait tulisivat voimaan 1.10.2026.